

COLUMN DAAN RIJSENBRIJ

Wondermiddel?

Op 2 februari 2009 werd versie 9.0 van TOGAF ten doop gehouden in San Diego als opvolger van versie 8.1.1, resulterend in een grote hoeveelheid extra details. Uit de wandelgangen heb ik vernomen dat door de forse bijdragen van Cagpomini en SAP het proces toch redelijk snel verliep. Ik geloof heilig in 'open source', maar bij 'open methodologie' zet ik toch grote vraagtekens: democratie leidt meestal tot niets. Trouwens, bij de analyse van ADM kwam bij mij spontaan de afgezagde grap naar voren: een kameel is een paard ontworpen door een democraatische groep. Bij het doorweten van de 728 pagina's wordt de lezer getreuteld op lamelijk onoverzichtelijke, weinig samenhangende en nogal gedateerde verzamelingen teksten met te weinig diepgang. Het informatieverkeer - de bloedsomloop van elke onderneming - ontbreekt geheel. Digitale werkruimten - de persoonlijke digitale werkruimte in het bijzonder - worden niets genoemd omdat de gebruiker volledig buiten beeld blijft. Architectuurprincipes lijken gezien het aantal pagina's dat door weleltal aan is gewijd een ondergeschoven kindje, terwijl serieuze architectuurprincipes en waardevolle architectuurconcepten niet eens aan bod komen. ADM, het hart van TOGAF, is een onduidelijk menselijke van architectuur, engineering, IT-governance en projectmanagement. Ik ben trouwens nog geen welenkende architect tegengekomen die mij de logica achter dit schema heeft kunnen uitleggen noch de plausibiliteit van de verschillende pijltes. Trouwens, het hele TOGAF-document overzied

Architectuurprincipes lijken in TOGAF 9 een ondergeschoven kindje

vult mij op dat 38,9 procent handelt over IT-governance en projectmanagement, 39,4 procent over engineering en slechts 21,7 procent over architectuur. Gelukkig biedt TOGAF een redelijk triviaal, rigide stappenplan voor alle architecturfases, zalig voor het uurje-factuurij in elkaar zetten van een architectuur. Toegegeven, er zitten ook nuttige ideeën in TOGAF 9.0, maar ja die kans loop je snel bij 728 pagina's met een dergelijke heterogene groep.

Rond TOGAF ontstaat een ware IT-sekte: je bent in TOGAF-beterekenen stellen zelfs dat iedere professionele architect eigenlijk in TOGAF zou moeten zijn gecertificeerd.¹⁾ Ik heb op dit moment überhaupt nog moeite met het certificeren van architecten, laat staan het certificeren op basis van een boek. Ik hoopte dat na het uitenspannen van de internetbubbel we weer met de benen op de grond waren gekomen. Helaas, al heel snel kregen we het luchtkasteel 'second life', gevolgd door een SOA-besmetting en nu dan een kind met een waterhoofd 'TOGAF'. Waar heeft de business - die IT toch broodnodig heeft - di aan te danken? Ik neem aan dat de opdrachtgevers van architectuur nuchterder zal reageren op deze TOGAF-gekte, met een houding 'architecten, dat jullie onderling met TOGAF bezig zijn boeit mij weinig, maar val mij er niet mee lastig!' Ik voorzie trouwens een goudmijn voor opleidingsinstituten en consultants, want iedere onderneming die haar IT een beetje op orde wil hebben, kan volgens de TOGAF-indocrinatiemachine niet zonder TOGAF. Wellicht zullen sluwe consultants instrumenten propageren waarmee TOGAF-compliance of zelfs de TOGAF-maturity kan worden gemeten?

Een toernuchte vakbroeder bij Cagpomini schreef mij dat er nu een echte wereldstandaard is op het gebied van architectuur. Hij bedoelde natuurlijk een wereldstandaard opgesteld/opgelegd door de bouwers²⁾ van deze wereld. En dat terwijl architectuur toch eigenlijk thuishoort aan de vraagstuk. NORA 2.0 had als waarschuwende ondertitel: 'voor en door architecten'. Ik vind dat in de bijlucker van TOGAF 9.0 dient te worden opgenomen: 'voor en door bouwers, uitermate schadelijk voor de creativiteit van architecten'. Conclusie: TOGAF is een architectuurframework dat zijn wortels heeft in een technisch architectuurframework ontwikkeld door DoD, dat eigenlijk slechts bedoeld was als hulpmiddel voor het informatiemangement. Het lijkt mij twijfelachtig dat TOGAF ooit deze valse start zal kunnen overvisten. Als ik de losse eindjes in dit document overzie, vrees ik voorts dat TOGAF 10.0 minstens 1000 pagina's gaat tellen.

¹⁾ Jammer genoeg moeten alle TOGAF 8.1.1-gecertificeerden opnieuw examen doen in TOGAF 9.0. En dat terwijl TOGAF 8.1.1-gecertificeerd veel grondlicher klinkt dan TOGAF 9.0-gecertificeerd.

²⁾ Die bouwmeester dat trouwens ook overduidelijk in DVA, de architectuurmethode met de grootste mindshare in Nederland. Onderspreken als 'statistische dialoog', 'ontwikkelen zonder architectuur', 'projectstartarchitectuur' en de te grote nadruk op het applicatielandschap tonen dat we hier te maken hebben met een architectuur-aanpak opgesteld door een bouwer afskattend ten behoeve van het bouwen.

Daan RijseNBrij is architect in de digitale wereld

Architecten eindelijk aan standaarden

Standaardisatieactiviteiten van The Open Group professionaliseren werkveld architecten

De rol van architecten is cruciaal voor het succes van IT-projecten. Maar het vakgebied van de architect ontwikkelt zich maar langzaam. De activiteiten van The Open Group, zeggen Erik Proper en Ron Tolido, geven hoop. Twee elkaar aanvullende standaarden - TOGAF en ArchiMate - kunnen het vakgebied flink op weg helpen.

Het consortium The Open Group heeft een lange historie met het ontwikkelen van standaarden. Tien jaar geleden waren dat standaarden op het gebied van protocollen en besturingssystemen. Sinds het einde van de jaren negentig richt het vizier zich echter steeds meer op de standaard rond het werk van architecten. Daarbij lag in eerste instantie de aandacht vooral op de IT-architectuur, maar later werd de blik veruimd, en kwam ook de business-architectuur aan bod.

Mede door de standaardisatieactiviteiten van The Open Group, en het feit dat diverse klantorganisaties en dienstverleners er samen hun schouders onder zetten, wordt het werkveld van de architect langzamerhand volwassen. Dit is hard nodig, wil het vakgebied serieus genomen worden. Een belangrijke stap in dit proces is het expliciet maken van de werkwijze en de verantwoordelijkheden van architecten. Dit creëert transparantie en maakt communicatie tussen architecten onderling een stuk makkelijker. Nu leidt de communicatie tussen architecten van diverse scholen al snel tot babyonische, en vooral dure, spraakverwarren. Door de toename van de complexiteit van projecten en de veelheid van partners waarin binnen dergelijke projecten wordt samengewerkt, is het cruciaal een gemeenschappelijk methodisch kader te hebben. Zeker in de huidige economische realiteit mogen opdrachtgevers van architecten verwachten dat zij elkaar direct verstaan en zich niet eerst uren gaan bezighou-

den met metadiscussies over het vakgebied.

Er is meer standaardisering van terminologie, benoemde (tussen-)resultaten, taken en processtappen nodig. Het invoeren van een standaard mag zich overigens altijd verheugen in gezonde weerstand. Desondanks leidt dit steevast tot betere communicatie tussen architecten en hun opdrachtgevers. Alleen die omslag is al de moeite waard. Echter, omdat het werk van een architect bepaald niet volgens een kookboek verloopt, moet er sprake zijn van een

Standaard leidt steevast tot betere communicatie tussen architecten

aanpak die 'situatiesensitief' is: hetgeen zeker niet synoniem mag zijn met 'doe maar wat'. Door The Open Group worden er nu twee, elkaar aanvullende, standaarden onderhouden voor architectuur: TOGAF en ArchiMate. Deze standaarden houden in toemende mate rekening met de benodigde situatie-sensitiviteit. Eind jaren negentig zagen we dit proces ook al in termen van de ontwikkeling van methoden zoals LAD, IAD, (R)UP, ITIL en ISPL. Die begonnen eerst als een soort one-size-fits-all-aanpak, maar werden gaandeweg steeds situatiesensitiever van opzet. De

in Nederland bekende stelling van Jaap van Rees: 'De methode doet het niet', wordt hiermee ondervangen. Het begrip 'methode' verschuift nu van een one-size-fits-all-receptuur naar een situatiesensitieve aanpak, gebaseerd op een gedegen inzicht in verbanden tussen situaties en bijpassende strategieën.

De nieuwe standaard TOGAF 9 (begin februari uitgebracht) is een verdere stap in de goede richting. TOGAF 9 is zeker nog niet af, voor zover je ooit van 'af' kunt spreken. Kritiek leveren op TOGAF is ook makkelijk. Zoals elke architect weet, is afbreken nu eenmaal makkelijker dan opbouwen. Tegelijkertijd ligt er hier een door een brede coalitie ontwikkelde en gedragen standaard voor terminologie, benoemde (tussen-)resultaten, taken, processtappen et cetera.

Naast TOGAF en ArchiMate als standaarden van The Open Group bestaan er ook diverse alternatieve architecturaanpakken die ontwikkeld zijn door verschillende dienstverleners: Dragoni, DVA, GEA en IAF zijn in Nederland wel de bekendste aanpakken. Elk van deze benaderingen komt voort uit een eigen school van werken. Deze zullen naar verwachting niet verdwijnen: dienstverleners zullen zich willen differentieren via hun eigen verworven kennis en inzicht. Het is wel te verwachten dat delen van de kennis die ligt besloten in deze aanpakken, worden geïncorporeerd in toekomstige versies van The Open Group-standaarden. Anderzijds kunnen bedrijfspecifieke aanpakken steeds

meer gebruiken van de generieke en gestandaardiseerde methodische infrastructuur vanuit The Open Group. Dit maakt het werk van toolleveranciers ook weer een stuk gemakkelijker. Vanuit Nederland lopen we, al durven we het vaak niet toe te geven, voorop op het gebied van architectuur. Daar mag een wereldwijd opererend consortium als The Open Group nog best meer van merken.

Architectuur wordt steeds meer een normaal vakgebied met volwassen standaarden. Met TOGAF als methode, ArchiMate als standaardtaal om architecturen in op te stellen en ITAC (en wellicht zelfs een BIAC) om de architecten zelf te certificeren. Een waarschuwing is echter wel op zijn plaats: het gebruik van een methode, hoe situationeel dan ook, mag nooit een excuus worden om zelf niet na te denken. Maar de tijd van huisvuil, heldendom en goeroes is voorbij. Het wordt een normaal vak waarin een architect als professional met zelfvertrouwen een gereedschapskist kan gebruiken voor het oplossen van problemen van opdrachtgevers.

Erik Proper is manager van de Architecture Service-line van Cagpomini Nederland, hoogerbaar aan de Radboud Universiteit Nijmegen, bestaand uit het NAF en vicevoorzitter van het ArchiMate Forum van The Open Group. Ron Tolido is CEO van Cagpomini Noord-Europa en board member van The Open Group.

ILLUSTRATIE: JOS THOMASSEN

Begrippen

- **ArchiMate**: een beschrijfstal voor enterprise-architecturen.
- **BIAC**: Business & Information Architect Certification, het certificeringssysteem van The Open Group voor Business & Informatie-architecten.
- **Dragon1**: een architectuurschool ontwikkeld door Pauwe & Partners.
- **DVA**: Dynamic Architecture, een architectuurschool ontwikkeld door Sogeti.
- **GEA**: Generic Enterprise Architecture, een architectuurschool ontwikkeld door Ordina.
- **IAF**: Integrated Architecture Framework, een architectuurschool ontwikkeld door Cagpomini.
- **ISPL**: Information Services Procurement Library, een verzameling best practices op het gebied van aanbesteding van IT-gereleerde projecten en diensten.
- **ITAC**: IT Architect Certification, het certificeringssysteem van The Open Group voor IT-architecten.
- **ITIL**: IT Infrastructure Library, een verzameling best practices voor het beheer van IT-infrastructuur.
- **IAD**: Iterative Application Development-methode. Een in de jaren negentig ontwikkelde aanpak voor de ontwikkeling van softwaresystemen volgens een iteratieve aanpak.
- **LAD**: Linear Application Development-methode. Een in de jaren negentig ontwikkelde aanpak voor de ontwikkeling van softwaresystemen volgens een watervalachtige aanpak.
- **(R)UP**: (Rational) Unified Process. Een iteratieve aanpak voor de ontwikkeling van softwaresystemen, die vooral gebruikmaakt van de UML-moedellertaal.
- **TOGAF**: The Open Group Architecture Framework.

TOGAF 9 veel consistentere

Begin februari is TOGAF 9 gelanceerd door The Open Group. Deze standaard is een goed uitgewerkt en gedegen architectuurraamwerk, gebaseerd op de architectuurervaringen van honderden bedrijven. Hij combineert en structureert best practices afkomstig uit een groot aantal architectuurraamwerken en brengt die best practices met elkaar in verband. Is versie 9 beter dan versie 8? Als docenten worden wij regelmatig geconfronteerd met opmerkingen over inconsistenties in TOGAF 8. The Open Group heeft zich deze kritiek aangeetrokken met als resultaat dat de consistentie in TOGAF 9 is verbeterd.

Ook de certificering is enorm verbeterd. Er is onderscheid gemaakt tussen een foundation- en certified-certificering. Het bijbehorende foundation-examen test de kennis over en het inzicht in TOGAF 9 met de gebruikelijke multipelkeuzevragen. Voor het certified-examen wordt gebruikgemaakt van scenario-gebaseerde vragen waarmee vooral analyse en toepassing worden getoetst. Hoewel aanvankelijk (de specificatie is ruim zeventienhonderd pagina's) is TOGAF 9 zo opgezet dat een organisatie eenvoudige de relevante delen kan selecteren. De duidelijke structuur waarin process, content, technieken en richtlijnen, architectuur capability en governance uit elkaar zijn getrokken, maken het mogelijk om per bedrijf de relevante elementen te selecteren en te integreren met eigen invullingen.

Organisaties kunnen relevante delen eenvoudig selecteren en integreren

De resource base uit TOGAF 8 is vervangen door een aantal concepten dat is opgenomen in TOGAF 9. Voorbeelden zijn het architecture capability framework, het architecture content framework en de architecture repository. Ook zijn architectuurtijlen en invalshoeken, zoals SOA (service-oriented architecture) en security-architectuur, nu in aparte hoofdstukken beschreven. Bij de concepten zijn voorbeelden beschreven die laten zien hoe de concepten toegepast kunnen worden. Zo kan men een beter beeld krijgen van wat er met de concepten wordt bedoeld en welke consequenties het toepassen ervan kan hebben. Het nieuwe architecture capability framework beschrijft hoe een architectuurfunctie ingericht kan worden. Het benoemt de rollen met bijbehorende kennis en ervaring en beschrijft welke rol de architectuurfunctie daarbij speelt. Ook wordt de relatie met ontwerpmethoden, projectmanagementmethoden en operations-managementmethoden geleid. De beschrijving van het architectuurproces van TOGAF 8 is in TOGAF 9 verbeterd en consistentere gemaakt. Als architect heb je behoefte aan inzicht in welke producten en tussenproducten je op moet leveren en in hun onderlinge relaties. TOGAF 9 beschrijft een aantal concepten die je daarbij kunt gebruiken.

● Lees verder op pagina 18